

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Speculum Quaestionum moralium, in universam Aristotelis philosophi summi Ethicen

Case, John

Francofurtum, 1597

VD16 C 1242

Cap. I. - An virtutes insint nobis à natura?

[urn:nbn:de:bsz:31-109038](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-109038)

LIBER SECVNDVS.

CAP. I

An virtutes insint nobis à natura?

Prosequitur nunc Arist. institutum suum in explicatione virtutis, quæ est anima & splendor beatæ vitæ, frustra enim tot verbis cõtenditur de fine,

Virtus est anima & splendor beatæ vitæ.

Simile.

si de medio acquirèdi finis non disputetur. Nã vt vanũ est longo interualo speratã intueri palmã, si nullo vtaris modo quo apprehēdas; ita stultũ est in fluctibus huius vitæ intueri finem, si nullo vtaris medio quo acquiras: motu corporis palma, & motu virtutis beatitudo capitur. Quare sapienter quidem philosophus vt de felicitate (vltimo fine) in primo; ita de virtute optimo medio in 2. lib. Ethic. disputat. sicut enim proposito fine ad bonum accendimur, ita exposito medio in

Virtutes media sunt ad felicitatem.

H 3 via

via dirigimur. His iã prælibatis de ordine intelligendū est primū generatim tum speciatim præcepta virtutis tradi: generatim nimirū de ortu & interitu, de excessu & defectu, de subiecto, obiecto natura, fine. De ortu mouetur hæc quæstio: vtrum virtutes nobis insint à natura, vt olim Stoicidixerunt: Industria acquiri ait, natura inessē negat, quippe etsi natura sit satis efficax in suis effectis procreādis, hoc tamē ultra vim ac sortē naturæ ponitur, vt virtutem in suo vtero conceptā pariat. Nā vt fructus in radice planta latitans, nō omnino funditur, si non accedat influentia solis: ita virtus in potentia naturæ pululascens in lucem non editur, si non accesserit industria mētis. Procreatrices enim causæ virtutum sunt motus, vsus, actio. Hoc probat philosoph. primū ab vsu naturæ, 2. à potentia, 3. ab authoritate 4. ab exemplo, postremò autem à causa & modo. Ab vsu naturæ, quia omnia quæ insunt à natura aliter ac sunt assuescere non insunt: at virtutes sæpè mutantur, ergò à natura nō insunt. Assumptio huius syllogismi probatur exemplo lapidis, quē

si mil.

Summa secundæ libri.
Virtutum ortus.
Virtutes acquiruntur in industria.

A simili.

Causa virtutis.

Quod à natura insitum est, non mutatur.

si millies sursum emittas, sursum tamen
 volare nunquā docebis, vetus est illud,
 Naturam expellas furcā licet, vsq; recur-
 ret. A potentia, quia insitorum à natura
 primūm potentias actiuas (vt aiūt) habe-
 mus, sed tales potentias virtutū non ha-
 bemus: ergo virtutes nō insunt à natura.
 Minor probatur exemplo sensus, qui est
 potentia tā efficax & perfecta, vt statim
 sentiendi actum & officiū prodat. vidē-
 tes enim, gustantes, audientes, nascimur.
 Ab autoritate probat, quoniam si natu-
 rā nobis essent virtutes insitæ, frustra le-
 gūlatores tantū studij in eo ponerent, vt
 ciues suos ad virtutes exercitium assuefa-
 cerent & provocarēt. Ab exemplo, quia
 nemo artifex, nemo doct^r, nemo fortis,
 nemo iust^r nascitur. A causā & modo be-
 nē agēdi, quæ est consuetudo: nam con-
 suetudo & acquirēdæ virtutis, & acquisi-
 tæ cōseruandæ principium dicitur. Con-
 suetudo enim est altera natura, si bona sit
 studiosos, si mala sceleratos efficit. Cōclu-
 dā ergo cum Arist. non parui sed magno-
 pere adeoq; ad summū referre, vtrūm sic
 an secus iam inde à puero assuefcamus.

Insitorum à
 natura primū
 potentias a-
 ctiuas habe-
 mus.

Internè & essentialiter; & sic partes definitionis, adeoq; ipsa definitio à natura inesse dicitur.

Res insunt à natura duobus modis, videlicet

- Externè & cōsequenter, idque vel
  - Completè secundū formam, vt splendor in sole, calor in igne, graue in terra, quæ aliter se habere non possunt; de his & similibus hic agit Arist.
  - Incompletè & secundū materiā, & foliū in planta, barba in viro, & hæc etsi sunt à natura, aliter tamen se habere possunt

Virtutes cur non dicuntur inesse completè à natura.

Virtutes non insunt nobis completè à natura.

Quia in contrarium commutari possunt penitusq; amitti.

Quia illarum potentia non sunt sitis efficaces ad producendum habitū sine actionibus, vt in sensibus.

Quia ignaui & inertes nō sunt studiosi, quod cōtingeret si inessēt à natura.

Quia lege, præmio, & cōsilio ad cultū & studiu virtutum mouemur; quod non fieret si à natura concederentur.

Quia deniq; vsu & exercitatione solum acquiruntur.

Opp.

Aristot. in textu docet, virtutes neq; contra naturam, neq; præter naturam inesse, ergo verisimile est illas inesse à natura.

Resp.

Dicendum est quadam femina & igniculos virtutum inesse nobis à natura, sed ita vt in habitum & actionem accrescere non possint sine vsu. Præterea conceden-

cedendum est inesse virtutes à natura, vt à natura in-
esse opponitur ei, quod vel præter, vel contra naturam
in esse dicitur: non enim insunt contra naturam, quip-
pe naturam maxime conseruant.

Quomodo
insunt & non
insunt à na-
tura virtutes.

Opp.

Quæ nobis à natura tributa sunt, eorum primùm
facultates accipimus, deinde officijs muneribusq; fun-
gimur: sed virtutum potentias sic habemus, & deinde
illarum officijs & muneribus fungimur: ergo virtutes
insunt à natura. Totum argumentum ex verbis tex-
tus petitur.

Resp.

Potentia
sunt vel

{	Formales & perfectæ, vt sensus, qua in se actionem sine præcedente vsu conti- neut vt visus.
	Imperfectæ, qua sine medio actum non possunt elicere, & tales sunt potentia virtutum.

Opp.

Quicquid inchoat natura, illud ipsum perficit, ve-
ste Philosofo 2. physico sed natura inchoat virtutes,
ergo perficit.

Resp.

Quicquid inchoat natura, illud ipsum perficit, si nõ
sit vitra vim & sortem natura, vt sunt virtutes.

Opp.

Nihil dat causam alicuius, quod etiam medium
H s acqui-

acquirendi eiusdem non tribuit: sed natura dat causam virtutis, nempe potentiam & appetitum: ergo medium acquirende virtutis tribuit. Maior est in primo de anima. Minor hoc loco docetur.

Resp.

Virtutis causa remota est potentia proxima virtus.

De causis proximis non remotis intelligitur philosophus, ac potentia est causa remota virtutis non proxima. Nam proxima est actio, vsus, & consuetudo. Alij intelligunt hunc locum in causis eiusdem generis.

Opp.

Qualibet potentia anima naturaliter versatur circa obiectum proprium & naturale: sed proprium & naturale obiectum voluntatis est bonum, seu virtus: ut habetur in 3. Ethico. ergo voluntas naturaliter circa virtutem versatur, & ex consequenti naturaliter acquiri potest virtus.

Resp.

Obiectum voluntatis duplex est { Internum vt affectus, qui naturaliter acquiri potest.
Extremum vt virtus, qua naturaliter acquiri non potest.

Opp.

Veritas inest naturaliter intellectui: ergo virtus inest naturaliter voluntati. Antecedens probatur quia teste Aristote. multis credimus à natura sine probatione, vt omne totum esse maius sua parte; & iterum, si demas equalia equali, relinquatur equalis. Argumentum tenet, quia eodem modo se habent virtutes!

Lib. 1. Metaph.
Lib. 2. De monstr.

zutes intellectus & moris, si modum acquirendi spectes. Nam & haec & illa exercitationis indigent ab temporu.

Resp.

Ut intellectus est rasa tabula respectu veri, ita voluntas est quasi certa respectu boni; sed attende quod duplex sit verum: naturale scilicet & morale: illi creditur sine ratione, hoc verò non acquiritur sine usu & actione: de illo in primo de hoc in secundo loco agitur.

Verum
Naturale
Morale.

CAP. II.

An excessu & defectu labefactetur
virtus?

TRitum est sermone, quòd prauis iacula minus feriant; ratio est, quia mala cognita facilius evitantur. Hinc est, quòd postquam principia quibus acquiritur virtus Aristoteles explicuerit, nunc mala quibus corrumpitur demonstrare contendat: frustra enim ab illo praescribitur via, si quae in via nocet non praemonstrentur mala. Mala autem haec duo sunt; nimium & parum, quae vulgò excessus & defectus appellantur. Haec duo sunt quasi angues latentes sub herba, haec nobis tanquam Syrenes insidiantur in

Ordo pro-
gressus.

Illic
hic
illud
huc
illud
huc